

כתבי שלמה

KOHELET: THE LAST LECTURE

CANONIZATION, CHRONOLOGY & AUTHORSHIP (I

1) משנה מסכת ידים פרק ג

(ה) ספר שְׁמוֹנִים וְחֲמִשׁ אוֹתוֹת כְּפָרֶשֶׁת וַיְהִי בְּנִסְעֵי הָאָרֶץ, מִטְּמֵא אֶת הַיָּדִים. מְגִלָּה שְׁכֶתוּב בָּהּ שְׁמוֹנִים וְחֲמִשׁ אוֹתוֹת כְּפָרֶשֶׁת וַיְהִי בְּנִסְעֵי הָאָרֶץ, מִטְּמֵא אֶת הַיָּדִים. **כָּל כְּתָבֵי הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאִין אֶת הַיָּדִים. שִׁיר הַשִּׁירִים וְקִהְלֵת מִטְּמֵאִין אֶת הַיָּדִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שִׁיר הַשִּׁירִים מִטְּמֵא אֶת הַיָּדִים, וְקִהְלֵת מִחֻלְקָתָהּ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, קִהְלֵת אֵינוֹ מִטְּמֵא אֶת הַיָּדִים וְשִׁיר הַשִּׁירִים מִחֻלְקָתָהּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, קִהְלֵת מְקַלֵּי בֵּית שְׁמַאי וּמְחַמְרֵי בֵּית הַלֵּל. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן עֲזַאי, מְקַבֵּל אֲנִי מִפִּי שְׁבַעִים וּשְׁנַיִם זָקֵן בְּיוֹם שֶׁהוֹשִׁיבוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בִּישִׁיבָה, שֶׁשִּׁיר הַשִּׁירִים וְקִהְלֵת מִטְּמֵאִים אֶת הַיָּדִים. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, חֶסֶד וְשְׁלוֹם, לֹא נִחְלַק אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל עַל שִׁיר הַשִּׁירִים שֶׁלֹּא תִטְמֵא אֶת הַיָּדִים, שְׁאֵין כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ פְּדָאֵי כְּיוֹם שֶׁנִּתֵּן בּוֹ שִׁיר הַשִּׁירִים לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל הַכְּתוּבִים קֹדֶשׁ, וְשִׁיר הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ קְדָשִׁים. וְאִם נִחְלָקוּ, לֹא נִחְלָקוּ אֶלָּא עַל קִהְלֵת.**

2) תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ז/א

אמר רב יהודה אמר שמואל אסתר אינה מטמאה את הידים למימרא דסבר שמואל אסתר לאו ברוח הקודש נאמרה והאמר שמואל אסתר ברוח הקודש נאמרה נאמרה לקרות ולא נאמרה ליכתוב מיתבי רבי מאיר אומר קהלת אינו מטמא את הידים ומחלוקת בשיר השירים רבי יוסי אומר שיר השירים מטמא את הידים

3) אבות דרבי נתן פרק ראשון

(ד) הוּו מתונין בדין כיצד מלמד שיהא אדם ממתין בדין שכל הממתין בדין מיושב בדין שנא' (משלי כה) גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי חזקיה מלך יהודה ולא שהעתיקו אלא שהמתינו. אבא שאול אומר לא שהמתינו אלא שפירשו. **בראשונה היו אומרים משלי ושיר השירים וקהלת גנוזים היו שהם היו אומרים משלות ואינן מן הכתובים ועמדו וגנזו אותם עד שבאו אנשי כנסת הגדולה ופירשו אותם**

4) מדרש רבה קהלת פרשה א פסקה א

מיד (שם) ויבא ירושלם ויעמד לפני ה' ויעל עולות ושלמים ויעש משתה לכל עבדיו א"ר יצחק מכאן שעושיין סעודה לגמרה של תורה מיד שרתה עליו רוח הקודש ואמר שלשה ספרים הללו משלי ושיר השירים וקהלת הה"ד דברי קהלת בן דוד:

5) מדרש רבה שיר השירים פרשה א פסקה י

שלושה ספרים כתב משלי קהלת ושיר השירים אי זה מהן כתב תחלה? רבי חייא רבה ורבי יונתן רבי חייא רבה אמר: משלי כתב תחלה ואחר כך שיר שירים ואחר כך קהלת ומייתי לה? מהאי קרא: וידבר שלושה אלפים משל. משל, זה ספר משלי. ויהי שירו חמישה ואלף, זה שיר השירים. וקהלת בסוף אמר. מתנייתא דרבי חייא רבה פליגא על הדין מעתא מתניתא אמרה: שלשתן כתב כאחת. ושמעתא אמרה: כל חד וחד בפני עצמו. תני רבי חייא רבה: רק לעת זקנת שלמה, שרתה עליו רוח הקודש ואמר שלושה ספרים: משלי וקהלת ושיר השירים. ר' יונתן אמר שה"ש כתב תחלה ואח"כ משלי ואח"כ קהלת ומייתי לה ר' יונתן מדרך ארץ כשאדם נער אומר דברי זמר הגדיל אומר דברי משלות הזקין אומר דברי הבלים ר' ינאי חמוי דר' אמי אמר הכל מוודים שקהלת בסוף אמרה:

6) תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף יד/ב
סידרן של כתובים רות וספר תהלים ואיוב ומשלי קהלת שיר השירים וקינות דניאל ומגילת אסתר
עזרא ודברי הימים

7) רש"י בבא בתרא דף יד/ב
שיר השירים - נראה בעיני שאמרו לעת זקנתו:

8) מדרש זוטא שיר השירים פרשה א
שלשה ספרים כתב שיר השירים ומשלי וקהלת
שיר השירים כתב בקטנותו משלי בילדותו וקהלת משהזקין

RELATIONSHIP BETWEEN SHLOMO'S NAMES & WRITINGS (II)

9) קהלת רבה א, ב
דבר אחר "דברי קהלת בן דוד", שלשה נביאים על ידי שהיה נבואתן דברי קנתרין נתלת נבואתן
בעצמן, ואלו הן: "דברי קהלת", "דברי עמוס", "דברי ירמיהו"....
"קהלת", למה נקרא שמו קהלת, שהיו דבריו נאמרין בהקהל, על שם שאמר: "אז יקהל
שלמה". ר' אחא בשם ר' הונא: משמר נכנס משמר יוצא לשמוע חכמת שלמה. והוא שמלכת שבא
אמרה לו: "אשרי אנשיך ואשרי עבדיך אלה", וכתב "ויבואו מכל העמים לשמוע את חכמת
שלמה". שלש שמות נקרא לו: **ידידיה, קהלת, שלמה**. ר' יהושע אומר: שבעה אגור, יקה, למואל,
איתאל. אמר שמואל: עיקר אותנטיא שלהם ידידיה, קהלת, שלמה. מודה ר' שמואל באילין
ארבעה אלא שנתכנה בהן שלמה ושנתנו להדרש

10) ספר שמואל ב פרק יב

24 And David comforted Bath-sheba his wife, and went in unto her, and lay with her; and she bore a son, and called his name Solomon. And the LORD loved him;
כד וינחם דוד, את בת-שבע אשתו, ויבא אליה, וישכב עמה; ותלד בן, ויקרא (ותקרא) את-שמו שלמה, ויהוה, אהבו.

25 and He sent by the hand of Nathan the prophet, and he called his name Jedidiah, for the LORD'S sake. {P}
כה וישלח, ביד נתן הנביא, ויקרא את-שמו, ידידיה-- בעבור, יהוה. {פ}

11) שיר השירים פרק ח

11 Solomon had a vineyard at Baal-hamon; he gave over the vineyard unto keepers; every one for the fruit thereof brought in a thousand pieces of silver.
יא כָּרַם הָיָה לְשֹׁלֹמֹה בְּבַעַל הַמֹּוֹן, וַתֶּן אֶת-הַכָּרַם לְנֹטְרִים: אִישׁ יָבֵא בְּפָרְיוֹ, אֶלֶף כֶּסֶף.

12) ספר ישעיהו פרק ו

1 Let me sing of my well-beloved, a song of my beloved touching his vineyard. My well-beloved had a vineyard in a very fruitful hill;
א אֲשִׁירָה נָא לַיְדִידִי, שִׁירַת דּוֹדִי לְכַרְמוֹ: כָּרַם הָיָה לַיְדִידִי, בְּקַרְוֵי בְּוֹ-שָׁמֶן.

Stages of Shlomo's Religious Career (III)

13 ספר מלכים א פרק ג

- א** ויתחתן שלמה, את-פרעה מלך מצרים; ויקח את-בת-פרעה, ויביאה אל-עיר דוד, עד פלתו לבנות את-ביתו ואת-בית יהוה, ואת-חומת ירושלים סביב.
- 1** And Solomon became allied to Pharaoh king of Egypt by marriage, and took Pharaoh's daughter, and brought her into the city of David, until he had made an end of building his own house, and the house of the LORD, and the wall of Jerusalem round about.
- ב** רק העם, מזבחים בגמות: כי לא-נבנה בית לשם יהוה, עד הימים ההם. {פ}
- 2** Only the people sacrificed in the high places, because there was no house built for the name of the LORD until those days. {P}
- ג** ויאהב שלמה, את-יהוה, ללכת, בחקות דוד אביו: רק, בגמות--הוא מזבח, ומקטיר.
- 3** And Solomon loved the LORD, walking in the statutes of David his father; only he sacrificed and offered in the high places.

14 ספר מלכים א פרק יא

- א** והמלך שלמה, אהב נשים נכריות רבות--ואת-בת-פרעה: מואביות עמניות אדמיות, צדניות חתיות.
- 1** Now king Solomon loved many foreign women, besides the daughter of Pharaoh, women of the Moabites, Ammonites, Edomites, Zidonians, and Hittites;
- ב** מן-הגוים, אשר אמר-יהוה אל-בני ישראל לא-תבאו בהם והם לא-יבאו בכם, אכן יטו את-לבבכם, אחרי אלהיהם--בהם דבק שלמה, לאהבה.
- 2** of the nations concerning which the LORD said unto the children of Israel: 'Ye shall not go among them, neither shall they come among you; for surely they will turn away your heart after their gods'; Solomon did cleave unto these in love.
- ג** ויהי-לו נשים, שרות שבע מאות, ופלגשים, שלש מאות; ויטו נשיו, את-לבו.
- 3** And he had seven hundred wives, princesses, and three hundred concubines; and his wives turned away his heart.
- ד** ויהי, לעת זקנת שלמה, נשיו הטו את-לבבו, אחרי אלהים אחרים; ולא-היה לבבו שלם עם-יהוה אלהיו, כלבב דויד אביו.
- 4** For it came to pass, when Solomon was old, that his wives turned away his heart after other gods; and his heart was not whole with the LORD his God, as was the heart of David his father.

- ה וַיֵּלֶךְ שְׁלֹמֹה--אַחֲרֵי עֲשֶׂתְרֶת, אֱלֹהֵי צְדָנִים; וְאַחֲרֵי מִלְכָם, שְׁקָץ עַמֹּנִים. 5 For Solomon went after Ashtoreth the goddess of the Zidonians, and after Milcom the detestation of the Ammonites.
- ו וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה הָרַע, בְּעֵינֵי יְהוָה; וְלֹא מְלֵא אַחֲרֵי יְהוָה, כְּדָוִד אָבִיו. {ס} 6 And Solomon did that which was evil in the sight of the LORD, and went not fully after the LORD, as did David his father. {S}
- ז אִזּוּ יִבְנֶה שְׁלֹמֹה בְּמָה, לְכַמּוֹשׁ שְׁקָץ מוֹאָב, בְּהָר, אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי יְרוּשָׁלָּיִם; וְלְמֹלֶךְ, שְׁקָץ בְּנֵי עַמּוֹן. 7 Then did Solomon build a high place for Chemosh the detestation of Moab, in the mount that is before Jerusalem, and for Molech the detestation of the children of Ammon.

KOHELET : THE LAST LECTURE (IV)

DIALECTIC (א)

15) תלמוד בבלי מסכת שבת דף ל/ב

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרין זה את זה ומפני מה לא גנזוהו מפני שתחילתו דברי תורה וסופו דברי תורה תחילתו דברי תורה דכתיב מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש ואמרי דבי רבי ינאי תחת השמש הוא דאין לו קודם שמש יש לו סופו דברי תורה דכתיב סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם מאי כי זה כל האדם אמר רבי (אליעזר) [אלעזר] כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה רבי אבא בר כהנא אמר שקול זה כנגד כל העולם כולו שמעון בן עזאי אומר ואמרי לה שמעון בן זומא אומר לא נברא כל העולם כולו אלא לצוות לזה ומאי דבריו סותרין זה את זה כתיב טוב כעס משחוק וכתוב לשחוק אמרתי מהלל כתיב ושבחתי אני את השמחה וכתוב ולשמחה מה זה עושה לא קשיא טוב כעס משחוק טוב כעס שכועס הקדוש ברוך הוא על הצדיקים בעולם הזה משחוק שמשחוק הקדוש ברוך הוא על הרשעים בעולם הזה ולשחוק אמרתי מהולל זה שחוק שמשחוק הקדוש ברוך הוא עם הצדיקים בעולם הבא ושבחתי אני את השמחה שמחה של מצוה ולשמחה מה זה עשה זו שמחה שאינה של מצוה ללמדך שאין שכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שיחה ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דבר שמחה של מצוה שנאמר ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'...

16) רש"י קהלת פרק א פסוק א

קהלת - על שם שקיהל חכמות הרבה וכן במקום אחר קוראו (משלי ל) אגור בן יקא שאגר כל החכמה והקיאה וי"א שהיה אומר כל דבריו בהקהל:

17) מצודת ציון

קְהֵלְתִי הוּא עֵינִין קִיבוּץ וְאַסִּיפָה, כְּמוֹ 'קְהֵלְתִי יַעֲקֹב' (דברים פרק לג פסוק ד') הִיָּה נִקְרָא כֵן, עַל שֶׁהִקְהִיל הַדְּעוֹת הַמְּנוּגָדוֹת, לְצַרְף וּלְלַבֵּן (=לזקק, לבחור) אֶת הַצּוּדֵק מֵהַבְּלָתִי צוּדֵק

18) פירוש המיוחס לרשב"ם

שלמה נקרא קהלת על שם שקיהל חכמות מכל בני קדם, ונתחכם מכל אדם.

19) אבן עזרא על קהלת פרק א פסוק א

וקהלת הוא שלמה כי לא היה מבני דוד משיח י"י מלך רק הוא לבדו ונקרא כן על לשון החכמה שנקלה בו

STRUCTURE - מבנה (ב)

א) א:א-יא- פתיחה- מסקנות THESIS - CONCLUSIONS

ב) א:יב-יז- דיון EXPERIMENTS

ג) יב:ח-יד- סיום- מסקנות CONCLUSION

ד) הדיון : DEBATES

1) א:יב- סוף פרק ב'- הצגת הדעות

2) פרק ג- יב:ז- דו-שיח

א) (A) פרנ גי- נהנה INTELLECTUAL HEDONISM

ב) (B) ד:א-טז- עמל WORK ETHIC

ג) (C) ד:יז- ה:יא- ירא אלקים FEAR OF GOD

ד) (A) ה:יב-ו- נהנה

ה) (B) ז:א-כב- חכם WISDOM (Philosophy)

ו) (C) ז:כג- ח:ח- ירא אלקים

ז) (A) ח:ט-ט:ט- נהנה

ח) (B) ט:יז- י:יט- חכם WISDOM (Life Sciences)

ט) (C) י:כ-יב:ז- ירא אלקים

Kohelet & Sukkot (VII)

מסכת סופרים פרק ארבעה עשר

ג) ברות ובשיר השירים באיכה ובמגלת אסתר צריך לומר על מקרא מגילה ואע"פ שכתובה בכתובים:

ד) הקורא בכתובים צריך לומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לקרות בכתבי הקדש:

מחזור ויטרי

וקורין הצבור (בסוכות) ספר קהלת מיושב, ליתן חלק לשבעה וגם לשמונה וכו' והן ז' ימי החג ושמיני עצרת

אבן ירחי בספר המנהיג (דף ע"א)

מנהג צרפת לקרות בשמיני עצרת לפני קריאת התורה ספר קהלת. ושמעתי טעם בדבר משום דכתיב ביה 'תן חלק לשבעה וגם לשמונה' - אלו שבעת ימי החג ושמיני עצרת. ויש רוצים לומר לפי שהוא חג האסיף, להזהיר על התרומות והמעשרות ונדרים שלא לעבור עליהם בבל תאחר. ובפרק ב' דערובין דריש ליה לקרא: 'לשבעה' - אלו שבעת ימי הפסח, 'וגם לשמונה' - אלו שמונה ימי החג, יש לומר להזהיר בראשון ובאחרון.

ואני מצאתי טעם יפה. כי שלמה המלך ע"ה בחג אמרו בקהל, כמו שכתוב 'במועד שנת השמיטה בחג הסוכות בבא כל ישראל לראות', והוא אמרו בחג בהקהל להוכיח את ישראל, על כן יתכן לאמרו בחג. וטוב ונכון לאמרו בביהכ"נ, ולהוציא את מי שאינו בקי, לפי שאין הכל בקיאים בקריאתו, ולא כמנהג פרובינצא שאומרים אותה בסוכה. (עי' מנ"א או"ח סי' ת"צ)